

Boriss Cilevičs: Par demokrātiju un demagoģiju

(14)

Boriss Cilevičs, 11.Saeimas deputāts, PPA „Saskaņas centrs”

Foto: Saeima

Jaunās Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes ([NEPLP](#)) ievēlšanu valdoša koalīcija pasniedz kā kārtējo tiesiskuma un demokrātijas lielo uzvaru. Vai šī lielīšanās atbilst patiesībai?

Kā tika atlasīti kandidāti?

Patiešām, kandidātu izvirzīšanas un apspriešanas gaitā notika plašas diskusijas ar pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, kurās vairākas NVO un virkne ekspertu puda savu viedokli. Bet šīm diskusijām nebija nekādas ietekmes un nekāda sakara ar lēmuma pieņemšanu. Lēmums, tāpat kā "oligarhu laikos", tika pieņemts slepenībā, šaurā "pelēko kardinālu" lokā.

No informācijas noplūdes gan neizdevās izvairīties. Es domāju ne tikai tā saucamo "[Ēlertes - Mūnieces sarakstu](#)". Janvāra sākumā, dažas nedēļas pirms Saeimas balsojuma, LTV "Panorāmā" jau tika nosaukti topošo Padomes locekļu uzvārdi. Tie paši pieci uzvārdi, kas februārī parādījās Saeimas lēmuma projektā. Tātad jau tad viss bija skaidrs, bet izrāde ar it kā sabiedrības iesaistīšanu turpinājās vēl pāris nedēļas.

Nav noslēpums, ka koalīcijas partijas ne pārāk uzticas viena otrai. Neuzticas arī saviem deputātiem. Tāpēc "pelēkie kardināli" rūpīgi pārdomāja procedūru, lai nodrošinātu viņu pieņemto lēmumu īstenošanu.

Balsojums tika atlikts līdz 2.februārim, kad stājās spēkā Kārtības ruļļa grozījumi par atklātajiem balsojumiem, jo kāds no koalīcijas deputātiem, nedod Dievs, varētu nobalsot pēc sirdsapziņas, nevis tā, kā norāda frakcijas vadītāja pirksts! "Vecās" Padomes pilnvaras beidzās jau 1.februārī. Tātad vairākās stundās valstī vispār nebija institūcijas, kas būtu pilnvarota rīkoties, ja tiktu, piemēram, rupji pārkāpts likums radio un televīzijas jomā.

Bet ar to bija par maz. Lai pilnībā nodrošinātu labvēlīgu balsojuma iznākumu, t. s. "tiesiskuma koalīcija" nolēma vispār nedot deputātiem izvēles iespējas, virzot Saeimas balsojumam piecus kandidātus uz piecām vietām. Tāpat kā manas jaunības gados balsoja par Brežņevu vai Vosu.

Šis lēmums tika pieņemts nevis atbildīgajā komisijā, bet koalīcijas sanāksmē. To žurnālistiem pēc koalīcijas padomes sēdes pavēstīja premjers Valdis Dombrovskis (<http://www.diena.lv/latvija/politika/par-nep-lp-kandidatiem-tomer-balsos-atklati-balsojumu-plano-2-februari-13925999>).

Sabiedriskā Konsultatīvā padome, kas saskaņā ar likumu darbojas pie NEPLP, [stingri iebilda pret šādu vēlēšanu kārtību](#). Tieši Konsultatīvā padome runā pilsoniskās sabiedrības vārdā, jo tās sastāvā tika iekļauti visi nevalstisko organizāciju pārstāvji, kuri vien izteica vēlēšanas piedalīties tās darbā - bez jebkādas atlases. Bet koalīcijas "pelēkie kardināli" ignorēja šo patieso NVO viedokli, aizbildinoties ar citu, sev "tuvāku" organizāciju prasībām, kaut gan šīs organizācijas atklāti darbojās kā konkrētu kandidātu lobiji.

Pret "velēšanām bez izvēles" iebilda arī Valsts prezidenta kanceleja, savā vēstulē diplomātiski paužot cerību, ka balsojumā par NEPLP kandidātiem tiks saglabāta konkurence, jo "galīgā lēmuma pieņēmējs ir Saeima, nevis Saeimas komisija". Arī šis viedoklis tika pilnīgi ignorēts.

Atsijāt nevēlamos kandidātus tika uzdots Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai. Koalīcijas deputātu balsu pārsvars pār opozīciju (6 pret 4) šajā komisijā šķita nepietiekošs. Tāpēc koalīcijas deputātu lielākā daļa, pārkāpjot visas juridiskās un ētikas normas, kā arī parlamentārās tradīcijas, mēģināja liegt opozīcijai deleģēt darbam šajā komisijā savu deputātu J.Urbanoviču (lai aizvietotu kolēģi V.Jakimovu, kurš aizgāja strādāt uz citu komisiju). Gods kam gods - daļa koalīcijas deputātu beigu beigās tomēr nobalsoja saskaņā ar Kārtības rulli un veselo saprātu, un opozīcija atguva sev pienākošos pārstāvniecību komisijā.

Vienlaicīgi "Vienotība" nolēma nostiprināt savu klātbūtni Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijā un tur pārcēla pieredzējušo I.Ribenu no viņai ierastās Izglītības un kultūras komisijas. Diskusijās ar kandidātiem kolēģe Ribena nepiedalījās, jo, pēc viņas vārdiem, tāpat jau visus labi pazīst. Raksturīgi, ka uzreiz pēc balsojuma par NEPLP kandidātu izvirzīšanu kolēģes Ribenas interese par cilvēktiesībām pēkšņi atkal pazuda, un tajā pašā Saeimas sēdē, kurā notika balsojums par NEPLP sastāvu, tika nobalsots arī par Ribenas atgriešanu "dzimtajā" komisijā.

Ar šādām prastām manipulācijām arī tika nodrošināts kārtējais "tiesiskuma" triumfs. **Kandidātu neatkarība un politiskā neitralitāte**

Kā Saeimas deputāts es vairākkārt esmu piedalījies Radio un TV padomes velēšanās. Iepriekšējās reizēs vēl pēc vecā likuma, kas paredzēja, ka kandidātus izvirza Saeimas frakcijas. Taču jāsaka, ka nekad vēl atbalstītie kandidāti nebija tik acīmredzami saistīti ar konkrētiem politiskajiem spēkiem kā šoreiz. A.Duļevska pavisam nesen bija viena no koalīcijas partijas daļas ("PS") redzamākām personībām. Cits NEPLP loceklis D.Mjartāns pirms dažiem mēnešiem pat kandidēja Zatlera reformu partijas (ZRP) sarakstā ārkārtas Saeimas velēšanās Latgales velēšanu apgabalā (un netika ievēlēts).

Es noteikti negribu apšaubīt ievēlēto NEPLP locekļu profesionālismu - viņi tiešām ir cienjami profesionāļi savās nozarēs. Tāpat kā visi pārējie no otrajā kārtā izvirzītajiem 17 kandidātiem (un arī lielākā daļa no 41 "sākotnējiem" kandidātiem). Debatēs vairāki koalīcijas deputāti uzsvēra piecu atbalstīto kandidātu labās īpašības. Bet ne vārda netika teikts kāpēc šie pieci profesionāļi ir labāki par pārējiem kandidātiem. Varbūt tieši politiskās saiknes norāda uz īstajiem šādas izvēles cēloņiem?

Izaicinājumi un kārdinājumi

Protams, "vecā" Padome nestrādāja ideāli, to ir par ko kritizēt. Bet koalīcijas deputāti izmantoja maldinošus ieganstus, iestājoties par "revolucionāro" pieeju - neievēlēt nevienu no esošās Padomes locekļiem!

Viens no galvenajiem pārmetumiem bija slikti īstenota pāreja uz TV apraidi ciparformātā. Bet kārtību, kā notika šī pāreja, noteica nevis Padomes lēmumi, bet MK noteikumi! Padomei šajā jautājumā nebija teikšanas. Tieši valdībai jāuzņemas atbildība par tiešām nesamērīgiem "Lattelecom" tarifiem un netaisnīgiem nosacījumiem, kas ierobežo televīzijas pieejamību Latvijā iedzīvotājiem. Valdība joprojām nedara neko, lai uzlabotu situāciju, tā vietā meklējot grēkāzi, maldinot sabiedrību un mēģinot uzvelt visu vainu Padomei.

Kādi ir īstie iemesli vecās Padomes zākāšanai? Varbūt tie ar saistīti ar to, ka vecā Padome neatbalstīja ideju par budžeta līdzekļu pārdali par labu privātajām raidorganizācijām, ar to faktiski atņemot daļu naudas sabiedriskajai TV un nododot to privātiem kanāliem? Šķiet, ka sarunu aizsegā par nepieciešamību "aizsargāt Latvijas informatīvo telpu" šī pārdale jau tiek gatavota pilnā sparā. Drīz mēs visi varēsim pārliecināties, vai mans pieņēmums ir patiess.

Piebildīšu, ka šobrīd runa jau ir tikai par vienu raidorganizāciju - pēc tam, kad TV3 īpašnieks MTG grupa nopirka LNT un TV5, TV mediju koncentrācija un monopolizācija Latvijā sasniedza tādu līmeni, ko Berlusconi var tikai apskaut.

Vai tā ir nejausība, ka privāto mediju īpašnieks, kas atklāti atbalstīja "nepareizo" partiju PLL, pēc tās sakāves velēšanās pārdeva savu īpašumu, un tagad uz budžeta finansējumu pretendē tā raidorganizācija, kuras raidījumos bija acīmredzama labvēlīga attieksme pret dažām esošās koalīcijas partijām?

Vai tā ir nejausība, ka "MTG Baltijas" direktors jau nedēļu pirms Saeimas balsojuma, pat negaidot Saeimas lēmumu, jau apsveica jaunievēlētos Padomes locekļus savā [komentārā Delfos](#)? Varbūt viņš jau bija informēts, ka viss izlemts, un nav ko rēķināties ar tūrām formalitātēm - gan jau tie koalīcijas deputāti nospiedīs pogas tā, kā viņiem tiks? Nospieda gan.

Budžeta finansējuma piešķiršana privātai raidorganizācijai ir tikai sākums. Nākamais solis - likuma grozīšana ar mērķi iekasēt naudu no kabeļtelevīzijas operatoriem par nacionālo raidorganizāciju programmu izplatīšanu, t.i. tā saucamā *must carry* principa atcelšana. Tātad, par valdības ačgārniem lēmumiem, kuru rezultātā "Lattelecom" ieguva iespēju noteikt nesamērīgus tarifus, samaksās kabeļtelevīziju skatītāji. Tā Latvijā ražoto programmu pieejamība samazināsies - tātad, rezultāts būs tieši pretējs deklarētajam mērķim.

Tuvā perspektīvā ir arī vienotā sabiedriskā medija veidošana. Protams, koalīcijas partiju "pelēkajiem kārdinājiem" (dažiem no kuriem ir pieredze valsts mediju privatizācijā vēl 90.gadu sākumā) ļoti gribas nodrošināt, lai šo apvienoto mediju kontrolētu "savi" cilvēki, un tāpēc "savi" cilvēki ir vajadzīgi arī Padomē, jo tieši NEPLP icels apvienotā medija vadību.

Secinājumi

NEPLP vēlēšanu procedūra tika organizēta tā, lai dažām no koalīcijas partijām nodrošinātu gandrīz pilnīgu politisko kontroli pār elektroniskajiem medijiem. Šī vēlme ir izskaidrojama ar cinisko politikas loģiku.

Bet man nav saprotams un pieņemams kas cits. Proti - liekulība un divkosība. Tiek veiktas visas aprakstītās manipulācijas un vienlaicīgi patētiski sludināti saukļi par sabiedrības iesaistīšanu, atklātumu un mediju neatkarību no politiķiem. Tā saucamā "tiesiskuma" koalīcija rīkojas tā, kā "oligarhi" nevarēja atļauties.

Jaunievelētie NEPLP locekļi ir nostādīti patiešām visai sarežģītā situācijā, kļūstot par politisko spēļu ķīlniekiem. Vai viņiem pietiks mugurkaula, lai savā darbā vadītos pēc patiesajām Latvijas tautas interesēm, nevis savu politisko "patronu" norādījumiem? Mēs drīz to ieraudzīsim, jaunievelētajai padomei sākot darbu.

Stingri aizliegts DELFI publicētos materiālus izmantot citos interneta portālos, masu informācijas līdzekļos vai jebkur citur, kā arī jebkādā veidā izplatīt, tulkot, kopēt, reproducēt vai kā citādi rīkoties ar DELFI publicētajiem materiāliem bez rakstiskas DELFI atļaujas saņemšanas, bet, ja atļauja ir saņemta, DELFI ir jānorāda kā publicētā materiāla avots.